

Вахняк Г.В.

Політичні групи євроскептиків у партійній структурі Європейського парламенту

У статті досліджується діяльність євроскептиків у Європейському парламенті. Розглядаються основні євроскептичні політичні групи, проводиться аналіз їхніх програмних положень. Визначається, що євроскептицизм здійснює дедалі більший вплив на європейський політичний та інтеграційний процеси.

Ключові слова: Європейський парламент, Європейський Союз, політичні партії, політичні групи, євроскептицизм.

ляется, что євроскептицизм осуществляет все большее влияние на европейский политический и интеграционный процессы.

Ключевые слова: Европейский парламент, Европейский Союз, политические партии, политические группы, євроскептицизм.

The present article deals with the activities of eurosceptics in the European Parliament. The author analyzes the main eurosceptic political groups, their program provisions. The authors of the study argue that euroscepticism has greater influence on the European political and integration process.

Key words: European Parliament (EP), European Union (EU), Political parties, political groups, Euroscepticism (Anti-EUism).

УДК 329:[341.11:061.1ЄС]

Вахняк Г.В.,
аспірант кафедри політології
ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника»

В статье исследуется деятельность євроскептиков в Европейском парламенте. Рассматриваются основные євроскептические политические группы, проводится анализ их программных положений. Опреде-

Євроскептицизм – це явище на європейському континенті, яке від створення Європейського Союзу набирає дедалі більшого впливу: збільшується кількість євроскептичних партій, розширюється їхня електоральна база, зростає вплив на політичні процеси та інтеграційні процеси в Європейському Союзі. Загалом, євроскептики виступають проти введення єдиної валюти євро, побудови наддержавних утворень та федералізації. Найчастіше противники євроінтеграції виступають із позицій підтримання національних держав, їх суверенітету та висловлюють побоювання, що подальша інтеграція знівелює національний суверенітет держав-націй.

Після останніх виборів до Європейського парламенту його партійний склад змінився, оскільки тепер п'яту частину всього депутатського складу займають євроскептики. Діяльність євроскептиків в Європейському парламенті на сьогодні є актуальним завданням для дослідження, адже сам цей орган представляє інтереси всього населення Європейського Союзу.

Проблематика євроскептицизму як зростаючого явища в Європейському Союзі знайшла своє відображення в працях І. Барігіна, П. Таггарта, О. Щербяка, П. Копецькі, О. Оськіна, К. Воронова, Л. Глухарьова, А. Горюхіна, Х. Лаба та ін. Однак в українській політичній думці ця проблематика вивчена недостатньо, тому потребує подальших досліджень.

Мета статті полягає в дослідженні загальних особливостей та проявів євроскептицизму в Європейському парламенті, його впливу на інтеграційну політику Європейського Союзу та на прийняття загальноєвропейських рішень.

Європейський парламент – єдиний інститут Європейського Союзу, який обирається прямим голосуванням громадян держав-членів Спільноти,

так званий «голос народу». Вибори до Європейського парламенту проводяться кожні п'ять років.

У 2014 році громадяни Європейського Союзу обрали восьмий склад Парламенту, чисельність якого зросла до 751 депутата, згідно з Лісабонським договором. Саме останні парламентські вибори в травні 2014 року стали одними з найважливіших та найвизначальніших. Крім надання можливості громадянам держав-членів висловити свою думку про те, як керівництво Спільноти долає кризу на території Союзу, після виборів утворився якісно новий партійно-політичний склад Європейського парламенту. Саме цей склад у найближчі п'ять років (2014–2019), у рамках Лісабонського договору, формуватиме політику Європейського Союзу в багатьох важливих сферах [1]. Новий партійний склад Парламенту вперше обирає наступного президента Європейської комісії – лідера Християнсько-соціальної народної партії Люксембургу Жан-Поля Юнкера.

Обраний у 2014 році Європейський парламент за партійною ознакою структурований так:

1) група Європейської народної партії – об'єднана європейська політична партія, котра включає окремі національні християнсько-демократичні та консервативно-буржуазні партії. Чисельно найбільше загальноєвропейське партійне об'єднання Європи – 217 депутатів;

2) група Прогресивного альянсу соціалістів і демократів – політична фракція в Європейському парламенті партії Європейських соціалістів та їх союзників – Соціал-демократичної партії, а також друга за величиною фракція;

3) європейські консерватори і реформатори – група, створена після виборів до Європейського парламенту в 2009 році консервативними партіями;

4) група Альянсу лібералів і демократів за Європу – це наднаціональне об'єднання, утворене

в 2004 році за ініціативою двох європейських політичних угруповань – Партії європейських лібералів, демократів і реформаторів та утвореної після європейських виборів Європейської демократичної партії;

5) група Європейські об'єднані ліві – Нордичні зелені ліві – політична фракція, яка об'єднує європейські комуністичні, соціалістичні та екосоціалістичні партії. Члени належать до двох європейських партій – Європейської партії лівих та Альянсу нордичних зелених лівих;

6) група Зелені / Вільний європейський альянс Зелені / ЄВА – фракція складається з представників двох політичних груп – Партії зелених країн Європейського Союзу, об'єднаних в Європейській партії зелених, Вільного європейського альянсу, який репрезентує «народи без держав»;

7) Європа свободи і прямої демократії – політична група в Європейському парламенті VII скликання, утворена 1 липня 2009 року;

8) Європа націй і свобод – ультраправа політична група Європейського парламенту, яка була створена 16 липня 2015 року. До її складу входять: Національний фронт Франції, Партія свободи (Нідерланди), Австрійська партія свободи, італійська «Ліга Півночі», бельгійський «Фламандський інтерес», депутати з Польщі та Великобританії;

9) група незалежних депутатів [2; 3]. У порівнянні з попередніми виборами до Європейського парламенту останні відрізнялися високою мобілізацією євроскептиків, що, у свою чергу, і призвело до змін в партійній структурі. Євроскептики подвоїли свій результат у порівнянні з попередніми виборами. Зараз ці партії отримали більше 100 місць із 751, у той час як у 2009 році – у два рази менше.

На мотивації електоральної поведінки європейських виборців на виборах 2014 року вплинули фінансово-економічна криза, яка все ще дається взнаки в країнах Півдня, зовнішньополітична позиція Європейського Союзу щодо низки нагальних питань подальшого розвитку континенту, а також збільшення прихильників виходу тих чи інших держав зі складу Спільноти. Усі ці негативні чинники стали прямою причиною зміни настроїв виборців [4]. Вибори до Європейського парламенту підтвердили цей факт. Вона засвідчили значне посилення позицій євроскептиків у їхніх країнах, і, як наслідок, в Європейському парламенті.

Причинами того, що в Європі збільшується кількість євро скептиків, є, в першу чергу, ті події, які відбуваються на її території. Адже завжди ту чи іншу політичну силу народжують виклики, які стоять перед країною. На сьогодні найбільшою загрозою для Європи є не економічний розвиток чи соціальний захист, а міграція, тероризм, етнічна злочинність та зникнення європейської ідентичності [5].

До партійних груп, які протистоять політиці проєвропейських сил, відстоюють позиції євроскепти-

цизму та анти федералізму, належать: Європейські консерватори і реформатори, Європа свободи і прямої демократії, Європа націй і свобод. Розглянемо детальніше групи, які представляють євроскептичні погляди населення Європи в Європейському парламенті.

Європейські консерватори і реформатори. Ця група створена після виборів до Європейського парламенту в 2009 році консервативними партіями. Після останніх парламентських виборів 2014 року налічує 74 євродепутати і є третьою за величиною фракцією.

Фракція є антифедеральною, вона виділяється т. зв. помірним консерватизмом. Політична група має на меті змінити і реформувати методи діяльності Європейського Союзу. Її мета – наблизити громадян ЄС до участі в прийнятті рішень. Вона хоче забезпечити демократію, збалансований розвиток економічного життя, права людини й енергетичну безпеку. На переконання депутатів групи, під час виробництва енергії слід брати до уваги цілі боротьби зі змінами клімату та охорону навколишнього середовища.

Найвагомішу та найбільшу роль у діяльності політичної групи відіграють дві країни: Великобританія та Польща, однак із виходом першої з ЄС ситуація може кардинально помінятися. Великобританія представлена двома партіями: однією з найстаріших європейських партій – Консервативною партією (25 депутатів) та Ольстерською юніоністською партією (1 депутат). Польщу ж представляють наступні партії: «Право і справедливість» (6 депутатів) та «Польща – понад усе» (3 депутати). Недалеко від двох названих країн відстає і Чехія. Вона представлена в Європейському парламенті 9 депутатами Громадянської демократичної партії. Усі інші партії делегують по 1 депутату. Після виборів 2014 року у фракцію Європейські консерватори і реформатори входять 15 країн. Додавались Болгарія, Німеччина, Греція, Данія, Ірландія, Словаччина, Фінляндія, Хорватія [6].

Програма Європейських консерваторів і реформаторів базується на Празькій декларації, яка проголошує такі цінності, як свобода людини, підтримка вільного ринку, тісна співпраця між країнами-членами Європейського Союзу. Якщо детальніше розглядати програму даної політичної групи, то можна виокремити наступні основні пріоритети: – суверенна цілісність держави-нації, забезпечення федералізації Європейського Союзу; – свобода особистості, демократична підзвітність; – свобода підприємництва, вільної і чесної торгівлі та конкуренції, зниження оподаткування, мінімальне державне регулювання; – забезпечення енергетичної безпеки; – першочергове значення сім'ї як основи суспільства, суспільних відносин, протидія одностатевим шлюбом; – контроль за імміграцією і припинення зловживанням процедурами надання

притулку; – забезпечення більшої прозорості та чесності інститутів ЄС; – рівноправне ставлення до всіх країн Європейського Союзу, до нових, старих, різних за розмірами [7, с. 178–179].

Європа свободи і прямої демократії. Політична група в Європейському парламенті, утворена 1 липня 2009 року. У дану фракцію входять як праві, так і ліві партії. Група «Європа свободи і прямої демократії» включає критиків Європейського Союзу, євроскептиків і єврореалістів. Вона не керує думкою депутатів, а надає їм право голосувати відповідно до своїх переконань. В Європейському парламенті восьмого скликання політична група нараховує 45 депутатів. До даної фракції після виборів 2014 року входять депутати з таких країн, як: Великобританія, Італія, Литва, Польща, Франція, Чехія, Швеція. При тому найбільша кількість депутатів представлена з Великобританії від Партії незалежності Сполученого Королівства (22 депутати) та від Італії «Рух 5 зірок» (17 депутатів). Деякі члени фракції виступають за повний вихід своєї країни з Європейського Союзу, наприклад, Великобританія. Свідченням цього стали результати референдуму щодо подальшого членства в ЄС, який відбувся в цьому році. До одного з основних завдань фракції належить перешкода подальшим інтеграційним процесам, які шкодять суверенітету національних держав ЄС, розширення демократії та поліпшення прозорості механізмів функціонування всіх рівнів влади в Спільноті.

Політична платформа фракції «Європа свободи і прямої демократії» складається з наступних принципів: – свобода і співробітництво народів різних держав. Співробітництво між державами може позитивно позначитися на розвитку міжнародних відносин, якщо це не зачіпає суверенітету національних держав; – повага до волі народу. Принцип демократії та суверенітету народу розуміється тільки як демократія в рамках національної держави, що не має піддаватись впливу Європейського Союзу; – пріоритетами є повага до європейської історії, традицій і культурних цінностей. Народи і нації мають право захищати свої кордони і зміцнювати свої історичні, релігійні, традиційні та культурні цінності. – повага до національної індивідуальності кожного, до національних інтересів, поглядів громадян держав-членів Європейського Союзу. Депутати названої політичної групи висловлюють своє невдоволення та відмову від створення єдиної європейської супердержави. Однак виступають за демократичну, прозору, відкриту співпрацю серед суверенних європейських держав [8].

Отже, політична група «Європа свободи і прямої демократії» загалом у своїй програмі підтримує демократію, свободу і співробітництво народів. Виступає проти європейської бюрократії та

централізованої європейської федеративної держави, проти європейської інтеграції, проти расової та іншої дискримінації. Фракція відстоює дбайливе ставлення до місцевих традицій, історії, релігії і культури.

Європа націй і свобод. Вибори до Європейського парламенту, які відбулись у 2014 році, підтвердили факт значного посилення позицій євроскептиків у їхніх країнах, і, як наслідок, в Європейському парламенті. Наслідком цього стало створення нової ультраправої політичної групи Європейського парламенту, яка офіційно утворена 16 липня 2015 року. Цю групу в Парламенті репрезентують 38 парламентаріїв. Дану групу в Європейському парламенті представляють депутати з наступних країн: найбільшу кількість депутатів делегувала Франція, партія Національний фронт (21 депутат), Великобританія, Австрія, Бельгія, Італія, Нідерланди, Польща. Політична група «Європа націй і свобод» являється найменшою за чисельністю фракцією Європейського парламенту, однак лише одне її створення, функціонування та певний вплив на прийняття рішень засвідчують значне зростання євроскептичних настроїв.

Депутати фракції виступають проти існуючої міграційної політики ЄС і єдиної європейської валюти – євро. У перспективі фракція також має на меті боротися з ісламізацією Європи. Депутати політичної групи відомі не лише тим, що виступають проти євроінтеграції та міграції, але й тим, що підтримують агресивну політику Росії щодо України. У результаті об'єднання вкрай праві сили отримали можливість впливати на прийняття і блокування резолюцій асамблеї ЄС. Крім того, новий статус дав їм право на фінансування за рахунок платників податків [9].

Однак, незважаючи на високу мобільність євроскептиків та збільшення антиєвропейських поглядів серед населення Європи, як і в Парламенті попереднього скликання, на сучасному етапі діють та мають перевагу такі провідні партії, як Група Європейської народної партії та Група Прогресивного альянсу соціалістів та демократів і, відповідно, саме ці групи мають найбільший вплив на політику Парламенту. Для прикладу, саме Група Європейської народної партії являється найбільш згуртованим наднаціональним об'єднанням із найсильнішою внутрішньопартійною дисципліною. Група Європейської народної партії та Група Прогресивного альянсу соціалістів та демократів посідали основні позиції в Європейському парламенті ще з 1980-х років і відігравали головну роль у становленні політичної системи Європейського Союзу.

Той факт, що євроскептики отримали більше 100 місць із 751 в Європейському парламенті, в той час як у 2009 році було у два рази менше, і з кожним роком ця кількість зростає, засвідчує, що в

Європейському Союзу є значна кількість проблем, які не сприймаються населенням, у тому числі і недовіра до політики, яку проводить Спільнота. Хоча і кількість євроскептиків в Європарламенті майже в 5 разів менша від проєвропейських партій, вони все ж таки впливають на політику ЄС.

У зв'язку із цим найбільші та найвпливовіші фракції Європейського парламенту – Європейська народна партія, Прогресивний альянс соціалістів і демократів спільно з Альянсом лібералів і демократів за Європу – створили парламентську коаліцію, в якій тепер 472 з 751 депутатських мандатів – для протидії політичним групам, які відстоюють позиції євроскептицизму й антифедералізму [10].

Загалом, на європейському континенті політологи виділяють два основних види євроскептицизму: «жорсткий» і «м'який». Перший має на увазі повне заперечення Європейського Союзу як явища. Такі євроскептики, як правило, виступають за вихід країни з ЄС або відмову від вступу в нього.

«М'який» євроскептицизм визнає позитивні сторони євроінтеграції, але при цьому критикує окремі практики та правила Союзу. Для більшості партій євроскептицизм – лише частина програми. Конкретні вимоги залежать від політичної орієнтації партій [11].

Яскравим прикладом сучасного «жорсткого» євроскептицизму є останні події, які відбулись у Великій Британії. Мова йде про референдум щодо членства країни в ЄС, який відбувся 23 червня 2016 року. Головна євроскептична сила країни – Партія незалежності Сполученого Королівства – стала очільником кампанії виходу з Європейського Союзу. І як результат – 51,9% населення Великобританії проголосували на референдумі за вихід з ЄС.

Євроскептики також натякають на можливість повторення сценарію Brexit у Франції, Нідерландах, Австрії та інших країнах, що, у свою чергу, може призвести до розпаду Європейського Союзу.

З усього вищезазначеного випливає висновок, що євроскептицизм став одним із найзначніших явищ суспільно-політичного життя Європи на початку XXI століття. На сьогодні він охоплює всі політичні сили, як ліві, так і, особливо, праві, які не підтримують або європейську ідею, або її інституційне втілення.

На це існує ряд причин. У першу чергу, те, що зростання ролі євроскептиків залежить саме від ситуації в тій чи іншій країні, адже результати виборів — це відображення настроїв населення. Іншим важливим фактором є те, як інституції Європейського Союзу можуть вирішити нагальні проблеми держав-членів на національному рівні. Також варто відзначити, що успіх праворадикалів вираження – не стільки сили цих партій, хоча в них достатньо зміцнилися позиції, скільки результат помилок центристських головних партій, які не

зуміли добре пояснити своїм виборцям, що таке Європейський проект, а також вигоди і сенс європейської інтеграції.

На сьогодні зростання ролі євроскептицизму посідає вагоме місце серед найважливіших проблем, які є актуальними для подальшого дослідження. Адже така тенденція може позначитись на євроінтеграційній політиці Європейського Союзу, що для України є поганим знаком.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соколова Д. Новий склад Європейського парламенту: майбутнє ЄС та України / Д. Соколова // Центр Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1128.
2. International relations European People's Party Group [Electronic Resource] // EPP Group in the European Parliament. – Access Mode: <http://www.epp.eu/beyondtheeu.asp?z=5C58>.
3. Results of the 2014 European elections [Electronic Resource]//European Parliament. – Access Mode: <http://www.results-elections2014.eu/en/election-results-2014.html>.
4. Hix S. Why the 2014 European elections matter: ten key votes in the 2009 –2013 European Parliament [Electronic Resource] / S. Hix //European Policy Analysis. – Access Mode: http://www.sieps.se/sites/default/files/2013_15epa.pdf.
5. Зінко І. Сучасна Європа – дуже динамічний, експериментальний і креативний простір, що твориться і «споживається» одночасно / І. Зінко // Free Voice Information Analysis Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iac.org.ua/igor-zinko-suchasna-yevropa-duzhe-dinamichniy-eksperimentalniy-i-kreativniy-prostir-shho-tvoritsya-i-spozhyvayetsya-odnochasno/>.
6. About the ECR group [Electronic Resource] // European Conservatives and Reformists. – Access Mode : <http://ecrgroup.eu/about-us/the-ecr-in-the-european-parliament/>.
7. Гісса О. Діяльність євроскептиків в Європейському парламенті: ретроспективний і сучасний виміри / О. Гісса // Медіафорум : аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент : зб. наук. праць. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. – Вип. 2-ий. – С. 178–179.
8. EFDD Group Charter [Electronic Resource]// Europe of Freedom and Democracy. – Access Mode:<http://www.efdgroup.eu/about-us/our-charter>.
9. Political platform [Electronic Resource] // Europe of Nations and Freedom. – Access Mode:<http://www.menleuropa.eu/political-platform/>.
10. Вибори до Європарламенту: консерватори й соціалісти лишаються в більшості // Інститут зовнішньої політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fpri.kiev.ua/?p=14786>.
11. Кулеба Д. Проблемы роста европейской демократии / Д. Кулеба // Зеркало недели. Украина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/international/problemy-rosta-evropeyskoj-demokratii_.html.